

Informe final del Projecte d'Innovació Docent "Portfolio Project: el dossier d'aprenentatge com a mètode d'avaluació"

Títol del projecte: "Portfolio Project: el dossier d'aprenentatge com a mètode d'avaluació"

Responsable: López, Gemma

Participants: Hurtley, Jacqueline i Moya, Ana

Facultat de Filologia, Estudis Anglesos

Resum

El "Portfolio Project" és una actuació d'innovació docent que planteja el dossier d'aprenentatge com a mètode d'avaluació per a l'alumnat de l'assignatura 'Narratives contemporànies en anglès'. Es tracta d'una assignatura obligatòria de segon cicle -4t curs- dins el Grau d'Estudis Anglesos de la Facultat de Filologia. Les docents implicades en l'assignatura (Hurtley; López) hem plantejat el Portfoli o dossier d'aprenentatge com una eina docent mitjançant la qual l'alumne/a ha pogut cartografiar la seva experiència de lectura d'una de les novel·les incloses en el llistat de lectures obligatòries del curs. La nostra metodologia quant a aquesta actuació docent ha estat la de defugir la prescripció tot establint una relació dialògica amb l'alumne/a per a promoure la iniciativa pròpia, així com el seu tarannà creatiu i sentit de responsabilitat. Hem pensat que el plantejament pedagògic del curs permet l'aproximació de caire més tradicionalment acadèmic a l'hora d'avaluar altres tasques i, per tant, el Portfolio Project podia esdevenir una bona eina per a l'avaluació d'altres variables dins l'aprenentatge autònom de l'estudiant. A continuació trobareu informació detallada sobre el procés de l'actuació i els resultats obtinguts.

Paraules clau

Portfolio, aprenentatge autònom, creativitat, responsabilitat, avaluació continuada.

1.- Introducció

L'assignatura 'Narratives contemporànies en anglès' és una assignatura obligatòria de segon cicle -4t curs- dins el Grau d'Estudis Anglesos de la Facultat de Filologia amb un alumnat que presenta una molt bona disposició per a les actuacions d'innovació docent, donades les seves competències sòlides en diversos camps d'aprenentatge. Per aquest motiu, hem plantejat el

Portfoli o dossier d'aprenentatge com una eina docent mitjançant la qual l'alumne/a ha pogut cartografiar la seva experiència de lectura d'una de les novel·les incloses en el llistat de lectures obligatòries del curs.

2.- Actuació d'innovació docent

Data d'inici de l'actuació: 10 de febrer de 2014

Data de finalització de l'actuació: 10 de juny de 2014

a. Context d'aplicació

Després d'una reunió prèvia de les docents (vegeu detalls més endavant), en la sessió de presentació del curs vam demanar als estudiants de l'assignatura 'Narratives contemporànies en anglès' que triessin un dels tres textos disponibles a la llista de lectures obligatòries del curs (*Midnight's Children* de Salman Rushdie; *Written on the Body* de Jeanette Winterson; *The Sense of an Ending* de Julian Barnes).¹ La novel·la escollida seria objecte del Portfolio Project (Portfoli o dossier d'aprenentatge). Mitjançant l'eina del Portfoli, l'alumne havia d'oferir una cartografia de la seva experiència de lectura de la novel·la, tant en l'àmbit de progrés com de gaudi; és a dir, seguiria tot el procés pel qual s'estableix la relació entre lector/a i novel·la a través del temps.

Pel que fa al format, vam demanar als estudiants que creessin un text en forma de dietari, memòria o text autobiogràfic tot cobrint la seva relació amb la novel·la. Hem plantejat la possibilitat que aquesta sigui una relació que comenci fins i tot abans de tenir accés 'real' o 'material' al text (el què vam anomenar "Pre-Reading"), que continuaria a mesura que la lectura s'anava fent efectiva ("Reading") i que s'estendria fins al període posterior a la finalització de la lectura ("Post-Reading"). Ens interessava plantejar l'actuació com a una oportunitat per a l'alumne de reflexionar i adonar-se de la seva relació no només amb l'obra seleccionada sinó amb l'ànalisi del discurs literari en general, tot prenent en compte els coneixements teòrics i pràctics adquirits al llarg de la seva formació i maridant-los amb el seu dia a dia. Cal recordar aquí que es tracta d'estudiants d'últim any de la seva carrera universitària.

¹ Les professores implicades en aquesta actuació van redactar una guia en anglès per repartir entre els estudiants el primer dia de classe (vegeu material adjunt). En la reunió valorativa de l'actuació, hem decidit introduir-hi algunes modificacions de cara al curs vinent.

A més, cal fer palès que l'alumnat de segon cicle (4t any) del Grau d'Estudis Anglesos de la Facultat de Filologia és un alumnat amb competències sòlides pel que fa a la capacitat de formular, dissenyar i gestionar projectes, i a la cerca i integració de nous coneixements i actituds. També tenen una bona capacitat d'anàlisi i de síntesi, de prendre decisions i d'adaptar-se a noves situacions. L'alumnat presenta un bon ús de recursos bibliogràfics i de les TIC com a eines de comunicació i aprenentatge. Les seves habilitats retòriques per a la comunicació i l'argumentació efectiva amb la comunitat acadèmica i amb la societat en general són sòlides. En aquest sentit, les dues docents implicades en l'actuació vam valorar que es tractava d'un grup discent amb les característiques idònies per a dur a terme aquest projecte d'innovació docent, tot i la manca d'antecedents pel que fa a la seva experiència en aquest tipus de tasques.

b. Objectius

Les docents van elaborar un llistat d'objectius inicials relacionats amb la millora dels aprenentatges de l'alumnat implicat en l'actuació. Els detallem a continuació:

- Quant als objectius referits a coneixements, la redacció del Portfoli ajudarà a l'alumnat a familiaritzar-se amb el text seleccionat, així com amb el seu context cultural.
- Pel que fa als objectius referits a habilitats i destreses, l'alumnat que du a terme el Portfoli revelarà la seva capacitat d'analitzar la novel·la escollida mentre desenvolupa la seva destresa en l'escriptura en anglès tant de forma acadèmica com creativa.
- La redacció del Portfoli serà també una eina que promourà una millora de les tècniques d'organització de treball personal.

Cal destacar, pel que es refereix als objectius referits a actituds, valors i normes, que pretenem que l'execució del Portfoli promogui una reflexió profunda sobre l'obra en qüestió i el seu impacte en el context diari de l'alumnat, tot adoptant un esperit d'anàlisi i crític ponderat.

c. Metodologia

Plantejament docent anterior a l'actuació:

Les docents implicades en l'ensenyament de l'assignatura durant el curs 2013-2014 (Hurtley; López) vam tenir una reunió extensa prèvia a fi i efecte de produir un disseny de Portfoli que resultés adient per als estudiants implicats. Ens interessava, en especial, que l'alumnat fos capaç de vessar-hi la seva creativitat en relació a la seva lectura del text. En l'àmbit acadèmic, és tot un repte oferir una activitat monitoritzada però que, a l'hora, promogui una considerable càrrega de llibertat personal per part de l'alumnat. Hem tingut en compte

aquest fet a l'hora de redactar els paràmetres circulats entre els/les alumnes (adjuntem còpia), convençudes que sense arriscar l'experimentació, no tindrà lloc una veritable creativitat (Freire 1993: 162). En conseqüència, la nostra metodologia docent quant a aquesta actuació ha pretès defugir els paràmetres prescriptius que poden aplicar-se en altres àmbits docents i acadèmics (també a l'assignatura que ens ocupa, fins al present, on més del 50% de l'avaluació de l'alumnat es decideix a través d'un assaig i d'una presentació oral, ambdós de caire acadèmic). En aquest sentit, hem trobat inspiradores les teories del ja mencionat pedagog brasiler Paulo Freire qui, en el seu estudi de 1970 *Pedagogy of the Oppressed*, argumenta: "Every prescription represents the imposition of one individual's choice upon another, transforming the consciousness of the person prescribed to into one that conforms with the prescriber's consciousness. ... the behaviour of the oppressed is a prescribed behaviour, following as it does, the guidelines of the oppressor" (1993: 29). Aquesta idea de llibertat que deixa entreveure Freire als seus postulats pedagògics ens resultava seductora. Compartim la convicció expressada per Freire, és a dir: "Freedom is acquired by conquest, ... it must be pursued constantly and responsibly. [...] It is ... the indispensable condition for the quest for human completion" (1993: 29). L'element de responsabilitat que Freire introdueix a la cerca de la llibertat és la clau per entendre com i perquè ens hem plantejat aquesta actuació d'innovació docent.

Venint com venim de l'àmbit dels Estudis Anglesos, les docents implicades en aquesta actuació hem tingut present el concepte de Creative Writing (escriptura creativa), una disciplina gairebé inèdita en el món acadèmic català² però ja establerta en les universitats anglo-saxones. La disciplina del Creative Writing, centrada en l'expressió pròpia i la creativitat de l'estudiant, ha anat guanyant terreny i importància en el context universitari anglo-saxó des de cap a finals del segle XX. En l'àmbit del Regne Unit, el primer programa acadèmic de Creative Writing es va establir com a Màster a la Universitat de East Anglia l'any 1970 i per iniciativa dels novel·listes Malcolm Bradbury i Angus Wilson.

Aquesta tradició respecte a la promoció de la imaginació i la creativitat sense complexes dins l'àmbit universitari podria també oferir-nos un context per entendre perquè el Portfoli és un

² A la nostra Facultat, tenim l'antecedent del Curs d'Extensió Universitària "Escriure és creure: Teories i Pràctiques" que es va impartir durant el curs 2006-2007. Aquest curs va tenir més edicions, sota els títols: "Escriure és creure: Tècnica i pràctica" (curs 2007-2008), "Escriure és creure: Creative Writing in English" (curs 2008-2009) i "Escriure és creure: començar!" (curs 2008-2009). En tots els casos, els cursos van estar co-dirigits i coordinats per les professores del Grau d'Estudis Anglesos Isabel Alonso i Jacqueline Hurtley.

mètode d'avaluació molt utilitzat als estudis de Ciències Humanes i Socials de les universitats anglòfones, no així en el nostre context cultural. Totes aquestes dades contextuals van ésser tingudes en compte a l'hora de desenvolupar el pla de treball per a aquesta actuació d'innovació docent. A continuació oferim un organigrama detallat del pla de treball de les docents:

Gener 2014: Reunió prèvia de les docents implicades en la docència de l'assignatura aquest curs: Dres Hurtley i López. Avaluació del context cultural i acadèmic per a l'actuació. Redacció del material informatiu a repartir entre l'alumnat el primer dia de classe.
Febrer 2014: El primer dia de classe es distribueix el material informatiu entre l'alumnat i es donen unes primeres directrius. Durant tot el mes s'ofereixen sessions de tutorització personalitzada amb la docent de cada grup per clarificar els dubtes inicials que hagin anat sorgint.
Març 2014: Inici de l'actuació. Cada estudiant decideix lliurement quina novel·la serà objecte del seu Portfoli de Lectura i comença la redacció del Portfoli al temps que llegeix el text en qüestió.
Abril 2014: Segona i tercera sessió de tutorització personalitzada per realitzar el seguiment del projecte. Es tracta de dues sessions d'hora i mitja cadascuna amb el grup classe implicat en el projecte. En aquestes sessions es demana als estudiants que portin el seu <i>work-in-progress</i> per tal de rebre <i>feedback</i> tant per part de la docent com per la resta de companys i companyes. Es promou així el lliure intercanvi d'informació i la col·laboració entre iguals.
Juny 2014: Recollida de material i avaluació. Posada en comú dels resultats per part de les docents implicades en la docència de l'assignatura. Redacció de resultats.

d. Recursos i suports emprats

Entenem des d'un bon començament que els recursos necessaris per a dur a terme l'actuació són senzills. Es tracta, bàsicament, d'adquirir la novel·la en qüestió i un quadern/una carpeta on s'executarà l'exercici del Portfoli.³ Deixem al criteri de cada alumna/e la forma interna que haurà de tenir el Portfoli a escala de material adjunt (fotografies, il·lustració, etc.). Per tant, els recursos són els corresponents a cada estudiant com a conseqüència de les seves pròpies decisions.

³ De moment ens hem limitat al portfoli en paper. L'e-portfoli és una possibilitat de futur.

Introduïm en aquest apartat, doncs, les sessions de tutorització personalitzada com a recurs docent. Per a la tutorització de l'alumnat es van utilitzar tant les hores d'atenció a l'alumnat que les docents mantenen durant el curs com dues sessions d'hora i mitja cadascuna dedicades únicament al seguiment del projecte. Aquestes sessions ens semblen molt importants ja que demanem als estudiants que portin el seu *work-in-progress* i així tenim una primera presa de contacte amb el què serà el producte final. A més, també és beneficiós per a l'estudiant de cara a rebre *feedback* tant per part de la docent com per part de la resta de companys i companyes. Ens agrada la possibilitat que atorguen aquestes sessions de promoure el lliure intercanvi d'informació i la col·laboració entre iguals.

3. Resultats i conclusions

L'avaluació del Portfoli durant el curs 2013-2014 es valorava en un 30% de la nota final.⁴ En la reunió dedicada a avaluació, les docents vam decidir que fora adient que tinguéssim en compte els següents ítems:

- Avaluació d'objectius referits a coneixements: valorar si la redacció del Portfoli ha contribuït a que l'alumnat s'hagi familiaritzat amb el text seleccionat així com amb el seu context cultural.
- Avaluació d'objectius referits a habilitats i destreses: valorar si l'alumnat ha revelat la seva capacitat d'anàlisi de la novel·la en anglès i de forma acadèmica i creativa. Valorar fins quin punt la redacció del Portfoli ha contribuït a promoure una millora de les tècniques d'organització de treball personal.
- En paral·lel, valorar si l'execució del Portfoli ha promogut una reflexió profunda sobre l'obra en qüestió, i si s'ha realitzat un anàlisi i crítica ponderats.

Es van tenir en compte també els següents indicadors d'avaluació:

- Conceptes bàsics de producció textual.
- Qüestions socials, ètiques, filològiques.
- Productivitat, comunicació.
- Investigació.
- Presa de decisions.

⁴ Una de les modificacions que considerem convé dur a terme de cara el curs vinent afecta, precisament, la ponderació del Portfoli a l'hora d'avaluar. En la reunió per valorar l'actuació, les dues docents vam estar d'acord que aquest projecte hauria de valer un 35% de la nota final ja que hem observat un alt nivell d'implicació per part de l'alumnat en el projecte i hem comprovat la seva satisfacció amb el mètode com a eina d'aprenentatge.

Un cop recollit i avaluat tot el material que conformava el Portfoli de cada estudiant, les docents van portar a terme una reunió final amb el propòsit d'avaluar l'actuació, els resultats i la possible implantació definitiva del Portfoli com a tasca d'avaluació per a l'assignatura 'Narratives contemporànies en anglès'. Ambdues docents valorem de manera força positiva aquesta actuació. Tant a nivell de format com de contingut, hem observat que l'alumnat s'ha implicat en aquest projecte de forma entusiasta i amb molta il·lusió. En alguns casos, el mateix Portfoli ha estat utilitzat per part de l'estudiant com a eina per a oferir *feedback* sobre el projecte, amb comentaris sobre com han gaudit d'aquesta experiència i com els ha menat a reflexionar sobre la seva relació amb la literatura en general. Destaquem que no hi ha hagut cap cas de *feedback* negatiu.

Per altra banda, en aquesta reunió vam posar en comú exemples concrets de Portfoli que ens havien agradat especialment. Hi va haver un gran nombre d'estudiants que van compartir amb les docents episodis molt concrets de la seva vida personal que la novel·la que estaven llegint els havia fet reviure i així ens ho havien expressat en els seus dietaris de lectura. En tots els casos, aquestes mostres incipients d'autobiografisme ens van semblar que connectaven de manera excel·lent amb l'esperit pedagògic de l'actuació, tot portant el que podia haver-se limitat a l'anècdota a la categoria. Evidentment, també hi va haver casos desencisadors, on l'alumne es concentrava en anar explicant el que llegia sense aprofitar l'oportunitat de connectar-ho amb la seva experiència vital. Aquests casos ens han donat informació sobre el que haurem de millorar de cara a la implementació d'aquesta tasca d'innovació docent en el futur, sobretot a nivell de la informació inicial per part de les docents.

Considerem, doncs, que la redacció del Portfoli ha contribuït a que l'alumnat s'hagi familiaritzat amb el text seleccionat així com amb el seu context cultural de forma òptima. Hem valorat també la capacitat d'anàlisi de la novel·la que de forma acadèmica i creativa han revelat els estudiants. Mereix una menció apart la comprovació que el Portfoli ha promogut una reflexió profunda sobre l'obra en qüestió i sobre la relació que s'estableix entre lector/a i literatura.

Mitjançant la nostra actuació d'innovació docent, hem comprovat com els nostres estudiants han guanyat en conceptes de producció textual, productivitat, comunicació, investigació i presa de decisions.

Voldríem acabar aquest informe tot agraint al nostre alumnat de l'assignatura 'Narratives contemporànies en anglès' el seu entusiasme en acceptar el repte d'un projecte nou i la seva generositat a l'hora de compartir històries -fictícies i reals- amb nosaltres.

Referències bibliogràfiques

Material online

<http://www.nasponline.org/communications/spawareness/portfolioassess.pdf>

<http://ncme.org/linkservid/6629B1E9-1320-5CAE-6E63F591DCFC6822/showMeta/0/>

<http://serc.carleton.edu/introgeo/assessment/portfolio.html>

<http://www.learningoutcomeassessment.org/Portfolio.htm>

www.manoa.hawaii.edu/assessment/howto/portfolios.htm

Llibres

Biggs, J. 2003. *Teaching for Quality Learning at University*. Buckingham: The Society for Research into Higher Education and Open University Press.

Freire, P. 1993. *Pedagogy of the Oppressed*. Traducció de Myra Bergman Ramos. Londres: Penguin Books, 1970.

Freire, P. 2001. *Pedagogy of Freedom. Ethics, Democracy and Civic Courage*. Traducció de Patrick Clarke. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 1998.

Klenowski, V. 2002. *Developing Portfolios for Learning and Assessment. Processes and Principles*. London: Routledge.

Klenowski, V., Askew, S. and Carnell, E. 2006. "Portfolios for learning, assessment and professional development in higher education." *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 31 (3), 267-286.

O'Donovan, B., Price, M. and Rust, C. 2004. "Know what I mean? Enhancing student understanding of assessment standards and criteria." *Teaching in Higher Education*, 9 (3), 325-335.

Porter, C. J. 1995. *The Portfolio as a Learning Strategy*. Boynton: Cook Publishers.

Zubizarreta, J. 2009. *The Learning Portfolio. Reflective Practice for Improving Student Learning*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Barcelona, setembre 2014